

SOYKIRIMLARIN VE ERMENİLERİN TÜRK SOYKIRIMININ MALİ-EKONOMİK GERÇEKLİĞİNİN İNCELENMESİ

Geliş Tarihi (Received Date) 02.07.2018

Kabul Tarihi (Accepted Date) 03.09.2018

Duran BÜLBÜL¹

Özet

Türk dünyası, Ermeni sorunun arkasındaki emperyalist güçleri ve onların ulaşmaya çalıştığı ekonomik çıkarları açıklamalı ve Ermeniler tarafından ortaya atılan tarihi gerçeklerden yoksun söylemleri, Türk dünyasının tezini anlatacak güçlü akademik çalışmalarla ortaya koymalıdır. Bu çalışmanın amacı, Ermeniler tarafından yapılan Türk soykırımının arkasındaki mali ve ekonomik gerçekliğin açıklanması, mezalime ve soykırımı uğrayan tarafın onurlu Türk halkları olduğu gerçeğinin ortaya konulmasıdır. Esasında sorun, Ermeni sorunu ötesinde; emperyalizmin ekonomik paylaşım sorunudur. Bu sorunun temel kaynağı emperyalist güçlerin ulaşmaya çalıştığı ekonomik, mali kazanımlardır. 100. yılında andığımız bu mezalim, sadece Azerbaycan'ın değil bütün Türk dünyasının yürek yarasıdır; Türklüğün varlık yokluk mücadelesidir. Tarihte Türkler her zaman katliamlara ve soykırımlara maruz kalmıştır, işte bu nedenledir ki; Türk dünyası emperyalist sömürü, işgal, savaş ve soykırımlara karşı birlikte hareket etmelidir.

Anahtar Kelimeler: Soykırım, Sömürgecilik, Emperyalizm, Ekonomik Çıkarlar, Güney Azerbaycan

A STUDY OF GENOCIDES AND TURKISH GENOCIDE BY ARMENIANS IN THE SPECTRUM OF ITS FINANCIAL AND ECONOMIC REALITY

Abstract

Turkic World is supposed to declare the imperialist powers behind the Armenian issue and their effort to obtain economic interests. It also needs to uncover the Armenian discourses which are lacking in historical facts through the scientific studies that clarify the thesis of Turkic World about the Armenian question. The aim of this study is to explain the economic and financial facts behind the Turkish Genocide by Armenians and to undercover the fact that it is the side of Turkic peoples who were exposed to the atrocity and genocide. The main issue, here, is not the Armenian question but the problem of Imperialism. The basic reason of this issue is the economic acquisitions that imperial powers try to obtain. This atrocity that we commemorate in its hundredth year is not only the heartbreak of the people of Azerbaijan but also the one of all Turkic peoples; it is their life and death struggle. The Turks have always been exposed to the massacres and genocides throughout the history. For this reason, Turkic world is supposed to act in unison against colonialism, invasions, wars, and genocides.

Key Words: Genocide, Imperialism, Colonialism, Economic interests, Southern Azerbaijan

GİRİŞ

“Büyük Ermenistan” ütopyasına ulaşmak isteyen ve emperyalist güçler tarafından kışkırtılan Ermeniler’in 20. Yüzyılın başlarından itibaren Azerbaycan Türklerine karşı yaptıkları katliamlar nitelikleri dikkate alındığında, birer soykırımdır.

Soykırım, insanlık tarihinin en yüz kızartıcı, en utanç verici suçudur. Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen ve bu sözleşmede belirtilen fiillerden herhangi birinin soykırım suçunu oluşturacağı ifade edilmiştir.

Soykırım ve soykırım suçunun temellerinin dayandığı sömürgecilik incelendiğinde, bu tip insanlık suçlarının ekonomik gerekçelere; yeni kaynaklar, yeni pazarlar bulma isteğine dayandığı görülmektedir.

Türkiye, Azerbaycan ve Ermenistan kelimeleri bir arada ele alındığında, sadece Türk dünyasında eğil, uluslararası platformda da ilk akla gelen “soykırım” suçu olmaktadır. Ermeniler, uluslararası kamuoyunu sözde “Ermeni Soykırımı” söylemleriyle meşgul etseler, hatta bazı ülkelerin bu sözde soykırımı resmi olarak kabul etmelerini sağlasalar da, tarihin gerçek okuması yapıldığında görülmektedir ki asıl soykırımı uğrayan Ermeniler değil, onurlu Türk halklarıdır.

¹ Doç. Dr., Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, (duranbulbul@gazi.edu.tr)

Azerbaycan, 1918'de Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin ilanıyla mevcut yapısının ilk halini almış, 1920'deki Bolşevik işgaliyle beraber Sovyetler Birliği'nin kontrolüne girmiş, 1922-1991 yıllarında, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adı altında, Sovyet İmparatorluğu'nun parçası olarak varlığını sürdürmüştür. Sovyetler Birliği'nin 1990'da dağılma sürecine girmesiyle harekete geçen Azerbaycan, 18 Ekim 1991'de bağımsızlığını ilan etmiştir.

Azerbaycan küresel enerji stratejilerindeki rolü ve Rusya-İran-Türkiye üçgeniyle kültürel ve siyasi bağlantıları nedeniyle Güney Kafkasya siyasetinin önemli aktörlerinden biri konumundadır.

Azerbaycan'da petrol üretimine ilişkin bilgiler Orta Çağ alim ve seyyahlarının eserlerinde geçmektedir. Bu sıra dışı ürünün büyük gelirler getirdiği bilinmektedir. O yıllarda sadece günlük kullanımı olan petrolün sanayi ve savunmada kullanılmaya başlanmasıyla birlikte önemi daha da artmıştır. Petrol, hem askeri hem de politik olarak güce çevrilebilen bir enerji kaynağı haline gelmiştir. İşte, Türklerin uğradığı bu mezalimlerin, bu soykırımların altında yatan temel gerekçe de petrolün sağlayacağı bu güce sahip olma değildir.

Azerbaycan'ın uzun yıllardır uğraştıran temel sorunlardan biri olan Ermeni terörü, temel olarak, emperyalist güçlerin Ermenileri bir maşa olarak kullanıp, Azerbaycan'ın zengin petrol rezervlerine sahip olma isteklerinden ileri gelmektedir. Tarihsel süreç incelendiğinde, Azerbaycan'daki petrol rezervlerine sahip olmak isteyen ülkelerin başında Rusya ve İngiltere'nin sonraki süreçte de ABD'nin geldiği görülmektedir.

13 Temmuz 1878 tarihinde, Osmanlı-Rus savaşı sonunda imzalanan Berlin Anlaşması ile Ermeni meselesi, başta Rusya ve İngiltere olmak üzere, emperyalist güçlerin Türklere karşı kullandıkları bir araç haline gelmiştir. Ekonomik edenlerle ortaya çıkan Ermeni sorunu müdahalelerle iyice büyümüş ve Ermeni devletinin yaratılmasına da aynı ekonomik gerekçelerle destek olunmuştur.

Karabağ ve Hocalı (1991-1992) başta olmak üzere Quaba'da Bakü'de ve ülkenin birçok yerinde 1905,1915,1918,1950,1987 ve 1990'lı yıllarda yaşanan olaylarda pek çok masum insan hayatını kaybetmiştir ve bugün Azerbaycan topraklarının yüzde yirmisi hala Ermeni işgali altındadır.

Ermeni sorunu ile mücadele edebilmek için ve hala devam eden işgale son verebilmek için sorunun ortaya çıkış gerekçelerini doğru anlamak, tarihi doğru okumak ve ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak bir eylem planı geliştirmek gerekmektedir.

1. Soykırım ve Sömürgecilik

1.1. Soykırım Suçu

Suç kavramının tanımlanmasında, kavramın hukuksal yönü temel teşkil etmekle birlikte, soykırım suçunun toplumsal, sosyolojik, tarihi, felsefi ve siyasi pek çok çehreye sahip olan, insanlık tarihinin en yüz kızartıcı suçu olduğu bir gerçektir.

Soykırım kavramı uluslararası hukuk alanında yer alan diğer suç çeşitlerinden; insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları ile karıştırılmamalıdır. Özellikle toplu ölümler (katliamlar) sonucu meydana gelen insanlığa karşı suçları, soykırım olarak nitelemek doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Literatürde uluslararası hukuk suçları; soykırım suçu, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları ve saldırı savaşı (saldırganlık) suçu olarak dört grup suç kabul edilmektedir. Çekirdek suçlar olarak da adlandırılan bu suçlar, uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren en ağır suçlardır (Sarı, 2015:96).

Soykırım 20. yüzyılda tanımlanan, cezalandırılması ve önlenmesi öngörülen yeni bir suç türüdür. Sistemik ve planlı olabilen ve bir topluluğu yok etme kastı ile hareket edilen bir şiddet eylemi ve yeni bir suç kategorisi olarak uluslararası hukukta yerini almıştır. Suçun soykırım sayılabilmesi için ırk, ulus, din, etnisite gruplarından en azından birinin var olduğu varsayımı ve bu gruplardan birine şiddet yöneltilmiş olması gerekir. Yani, insan toplulukları bu gruplardan herhangi birisi olarak tanımlanmış ve bireylerin bu gruplardan birine dâhil olduğunun kabul edilmiş olması gerekmektedir. Bireyler bir gruba ait olma kimliğini taşıdıkları için şiddet eylemlerine maruz kalacaktır. Diğer bir deyişle insanlar, modern bir sınıflandırmanın getirdiği çeşitli kimliklere büründükleri için hedef olacaklardır. Sınıflandırma ve gruplara ayırma modernizmin bir özelliği olduğu kadar tanımlanmış olan ırk, ulus, din ve etnisite grupları da modern zamanın kurguladığı ve bir topluluk olarak isim koyduğu oluşumlardır (Çoban, 2008:48).

Literatür ve mahkeme kararlarında soykırım, en ağır uluslararası hukuk suçu olarak nitelendirilmekte ve soykırım nedeni ile cezai sorumluluk uluslararası hukukun emredici kuralları (ius cogens) arasında kabul edilmektedir (Pazarıcı, 2006'dan aktaran Sarı,2015:96).

9 Aralık 1948 tarihinde Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi imzalanmış ve İkinci Dünya Savaşı esnasında yaşananların bir daha tekrarlanmaması için başta soykırım suçu olmak üzere, insanlığa karşı işlenen suçlar uluslararası hukukta antlaşmalarla tanımlanmıştır (Çakmak, vd. 2014:3).

Paris'te toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu kararıyla kabul edilip, imza, onay ve katılıma açılan Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, 12 Ocak 1951 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ermenistan 23 Haziran 1993 tarihinde, Azerbaycan ise 16 Ağustos 1996 tarihinde Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesine taraf olmuştur.

Türkiye sözleşmeyi 23 Mart 1950'de onaylamış ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe giren 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ile uluslararası suçlar başlığı altında, soykırım suçunu (md.76), insanlığa karşı işlenen suçları (md.77), göçmen kaçakçılığını (md.79) ve insan ticaretini (md.80) düzenlemiştir.

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi'ne taraf olan dünya devletleri, tarihin her döneminde soykırımın insanlık için büyük kayıplar meydana getirdiğini kabul ederek, insanlığı bu tür bir iğrenç musibetten kurtarmak için uluslararası iş birliğinin gerekli olduğuna kanaat getirmişlerdir. Sözleşmeyi imzalayan devletlerin mutabık olduğu hususları kısaca şu şekilde özetlenebilir :²

- ❖ İster barış zamanında isterse savaş zamanında işlensin, sözleşmeciler devletler, önlemeyi ve cezalandırmayı taahhüt ettikleri soykırımın uluslararası hukuka göre bir suç olduğunu teyit etmişlerdir.
- ❖ Soykırım suçunu işleyenlerin veya teşebbüs edenlerin, destekleyenlerin, bu suçu kışkırtanların kim olursa olsun (anayasaya göre kendisine yetki verilen yöneticiler veya kamu görevlileri ya da özel kişiler) aynı şekilde cezalandırılacağı kabul edilmiştir.
- ❖ Sözleşmeciler devletler, sözleşme hükümlerine etkinlik kazandırmak adına, soykırım suçunu işleyen ya da bu suçla ilişkisi olanların, hak ettikleri en etkili cezaları alabilmesi için kendi anayasa ve kanunlarında gerekli mevzuat düzenlemelerini yapmayı taahhüt etmişlerdir.
- ❖ Soykırım suçunu işleyen ya da bu suçla ilişkisi bulunan kimselerin, suçun işlendiği ülkedeki devletin yetkili bir mahkemesi veya yargılama yetkisini kabul etmiş olan sözleşmeciler devletler bakımından yargılama yetkisine sahip bulunan uluslararası bir ceza mahkemesi tarafından yargılanacağı kararlaştırılmıştır.
- ❖ Soykırım fiili veya bununla ilişkili suçlar, siyasi suçlar kapsamında ele alınmamış ve sözleşmeciler devletler, bu tür olaylarda kendi yasalarına ve yürürlükteki sözleşmelere göre suçluları iade etmeyi üstlenmiştir.
- ❖ Sözleşmeciler devletlerden herhangi birinin, soykırım fiilinin veya ceza kapsamına giren benzer fiillerin yaşanması durumunda, gerekli gördükleri takdirde, Birleşmiş Milletler' in yetkili organlarından harekete geçmelerini isteyebileceği hükme bağlanmıştır.
- ❖ Sözleşmeciler devletler arasında, sözleşmenin uygulanması konusunda ortaya çıkacak anlaşmazlıkların, taraflardan birinin talebi üzerine Uluslararası Adalet Divanı' na götürüleceği belirtilmiştir.

İnsanlığı, bu utanç verici soykırım suçundan korumayı amaçlayan Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi, ulusal, etnik, ırksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden herhangi birinin soykırım suçunu oluşturacağını ifade etmiştir. Soykırım suçunun kapsamını oluşturan söz konusu fiiller şunlardır:

- ❖ Gruba mensup olanların öldürülmesi,
- ❖ Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi,
- ❖ Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, grubun yaşam şartlarının kasten değiştirilmesi,

² Ayrıntılı bilgi için bkz; **Soykırım Suçunun Önlenmesine ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme**

- ❖ Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler alınması,
- ❖ Gruba mensup çocukların zorla bir başka gruba nakledilmesi.

Soykırım Suçu genel kasıt değil özel kasıt gerektiren bir suçtur ve soykırımı diğer suçlardan ayıran ise manevi unsurdur. Manevi unsur içinde yer alan bilme ve kasıt unsurlarından, kanıtlanması en zor olan ancak soykırımın tanımı gereği kanıtlanması şart olan unsur kasıttır. Suç teşkil eden bir eylemin soykırım sayılıp sayılamayacağı hususunda kasıt unsuru araştırılırken, bu unsur soykırımın maddi unsurlarını oluşturan eylemlerden çıkarılabilecektir. Soykırım tanımında belirtilen gruplardan herhangi birine yönelik fiziksel şiddetin varlığı, büyüklüğü, planın var olup olmadığı, şiddetin sistematik niteliğe sahip olup olmadığı temelinde kasıt unsuru Uluslararası Ceza Mahkemelerinde görülen davalarda araştırılmaktadır (Çoban, 2008:52).

Bu anlaşmaya taraf olan devletler, ilkesel olarak suçun önüne geçmeyi amaçlamış olsalar ve uluslararası yaptırımlarla caydırıcılığı sağlamayı hedefleseler de, bütün bu çabalara karşın İkinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında ortaya çıkan çatışmalar iç savaş, katliam ve hatta soykırım ile sonuçlanmıştır.

1.2. Sömürgecilik

Soykırımın temeli sömürgeciliğe dayanmaktadır; o halde soykırımın gerekçelerinin açıklanması için sömürgecilik konusunun ele alınması gerekmektedir. Soykırımların ve sömürgeciliğin ortaya çıkışı ve gelişimi incelendiğinde görülmektedir ki, tüm soykırım, katliam ve iç savaşlar benzer süreçleri takip ederek paralel bir seyir izlemişler ve maalesef toplumlar üzerinde yıkıcı etkilere yol açmışlardır.

Sosyal bilimler çerçevesinde kavram tanımlamanın dayanılmaz ağırlığı bütünselliğinde sömürü, sömürmek ve sömürgecilik sınıf mücadelelerinin tarihsel belirleyicileri olarak ele alınmaktadır. Bu anlamda sömürgeciliğin oluşumu tarihsel bir süreci kapsamaktadır. Sömürü olgusunu, kapitalizmin egemen bir sistem olarak işlediği çoğu ülkede görülebilmektedir. İnsanların dinsel, kültürel, sosyal, ekonomik ve politik olarak sömürülmeleri sadece onların buldukları toprak parçası ile sınırlı olmamakta kapitalist üretim koşullarının olduğu her yerde, toplumun her şekilde sömürülmesi kaçınılmaz olmaktadır. Sömürünün biçimsel boyutundan çok sosyolojik boyutu analiz edildiğinde genel olarak sömürünün çıktısı, toplum ruhunun biçimlenmesi olarak kurumsallaşmaktadır (<http://akademikperspektif.coyoutm/2014/07/07/zamanin-donguselliginde-somurgecilik-sosyolojisi/>, Erişim: 15.04.2018).

Soykırım ve sömürgeciliğin temelindeki ekonomik gerekçeler, uluslararası sistemin yapısı, eşitsiz ilişkilerin varlığı, soykırım ve sömürgecilik sorunlarını beslemeye devam edecek ve özellikle gelişmekte olan ülkeler bu tehditlerle her zaman karşı karşıya kalabileceklerdir.

Sömürgeciliğin ortaya çıkışı incelendiğinde, Avrupalılar, sömürgeciliği evrimin üst basamağındaki gelişmiş beyaz insanın, “vahşi ülkelere” uygarlık götürme çabası olarak gördüler. Onlar için dünyada iki tür insan vardı; beyazlar ve diğerleri ya da Avrupalılar ve vahşiler. Asya sarı, Amerika kırmızı, Afrika karaydı. Irkçılık Avrupa’da, en üstteki yöneticiden en sıradan insana dek kabul gören bir anlayış oldu. Sömürgecilerin dünyanın her yerinde giriştiği en kanlı ve acımasız kıyımlara karşı çıkan olmadı. Avrupa sömürgeciliğini araştırıp öğrenmek, yalnızca tarihe yönelik bir çaba değildir. Yüzyıllarca yıl uygulanarak gelenekleşen ve neredeyse genlere işlemiş şiddet eğiliminin, günümüzdeki uygulamalarını yaşadık, yaşıyoruz (Aydoğan, 2011).

Avrupa merkezli olarak başlayan ve dünyanın her yerine yayılan, sınıflar ya da ülkeler arasında yazılı tarihin her döneminde var olan sömürü ilişkileri, 15. Yüzyıldan sonra özel önem kazanmıştır. Antik çağda köleci devletler, köle elde etmek için güçsüz ülkelere yağma seferleri düzenler ve ülkeleri kendilerine bağlayarak sömürürlerdi. Yağma sömürgecilik değildi; toplumların varlıklarına zorla el koyma eylemiydi.

Sömürü ve yağmayı sürekliliği olan ekonomik egemenlik durumuna getirerek yaygınlaştıran, böylece sömürgeciliği ilk geliştiren devlet Roma İmparatorluğu oldu. Roma, emperyalist yöntemler kullanarak sömürgeciliği kalıcı kıldı.³

³ Ayrıntılı bilgi için bkz; Marc Ferro, **Fetihlerden Bağımsızlık Hareketlerine Sömürgecilik Tarihi 13. Yüzyıl-20. Yüzyıl**, çeviren; Muna Cedden, İmge Kitabevi, 2002

Sömürgecilik, Roma'dan sonra, Orta Çağ'dan çıkan Batı Avrupa devletleri tarafından kullanıldı. Ticaret konusu mallar, el konulan varlıklar ve ulaşılan yöreler değişti ancak yöntem ve biçim değişmedi. Sömürgeleştirilen ülkelerde, aynı Roma gibi yalnızca ekonomik kaynaklara değil; yönetim yapılarına, insan kaynaklarına ve kültürel değerlere de el konuluyordu. Avrupa'da üretim arttıkça sömürgecilik geliyor, sömürgecilik geliştikçe de üretim artıyor ve bu ilişki Batıyı sürekli varsıllaştırıyordu (Aydoğan, 2011).

Coğrafi keşiflerin başlangıcı olan 15. yüzyıl bilhassa Avrupalıların sistemli bir şekilde sömürgecilik çabalarının da ilk adımları olarak kabul edilmektedir. Bu yüzyılın sonlarında ve 16. Yüzyılda dünyanın daha önce bilinmeyen yerlerini keşfeden Avrupalılar zamanla güçlü donanmalarını, disiplinli ordularını ve etkili silahlarını içeren gelişmiş askeri teknolojileri sayesinde keşfettikleri yerleri kendi ekonomik, askeri ve siyasi çıkarları doğrultusunda sömürmeye başladılar (Aydın, 2017).

Avrupa sömürgeciliği, tıpkı Roma sömürgeciliğinde olduğu gibi, sömürülen halkların direnişiyle karşılaşmaları halinde bunu güç kullanarak bastırıyordu. Avrupalılar, doğal ve tarihsel kaynakları ele geçirmekle kalmıyor, doğrudan insan ticaretine de yöneliyordu. Sömürülen halklar ağır işlerde çalıştırılıyor, köle olarak satılıyor, direnenler ise öldürülüyordu.

Sömürgecilik faaliyetleri, diğer yönlerine nazaran, ekonomik yönü ağır basan bir faaliyet olup ilk olarak Portekizler ve İspanyollar tarafından başlatıldı. Daha sonra ise bu faaliyetlere Hollanda'nın sömürgecilik rekabetine katılması eklendi. Sömürgeciliğin altın -ya da daha doğru bir ifadeyle karanlık- çağı olarak ifade edebileceğimiz dönem ise İngiltere ve Fransa gibi devletlerin sömürgecilik faaliyetleri içerisinde yer almaya başladıkları dönemdir. Zira özellikle Sanayi Devrimi'nin ardından artan hammadde, iş gücü ve -dolaylı olarak pazar ihtiyacı- dünya devletlerini amansız bir sömürge yarışı içine sokmuş, İngiltere üzerinde güneş batmayan ülke unvanını alarak bu yarışta ulaşılacak belki de en üst noktaya ulaşmıştı. Sömürge sahibi olmanın büyük devlet olmanın ön koşulu olarak algılanması, zamanla Almanya, İtalya ve Belçika gibi devletlerin de sömürge elde etme rekabetine katılmasına neden oldu (Aydın, 2017).

Başlangıçta Amerika kıtasının sömürülmesi ile başlayan sömürge faaliyetleri zamanla Uzak Doğu ve Afrika'ya kadar uzandı. Temel anlamı ile sömürülen ülkelerdeki kaynakların ve potansiyel işgücünün sömürülen ülkelere aktarımı olarak ifade edilebilecek sömürgecilik 19. yüzyılda zirveye ulaştı. I. Dünya Savaşı'na giden sürecin ana nedenlerinden birinin sömürgecilerin paylaşılması kavgası olduğu günümüzde konuyla ilgilenen hemen herkesin hemfikir olduğu noktalardan bir tanesidir. Paragrafın başında da belirtildiği gibi sömürülen ülkelerin kaynakları ve potansiyel işgücü doğrultusunda yapılan bu gibi faaliyetler, bu faaliyetlere maruz kalan söz konusu ülkelerde telafisi mümkün olmayan acı tecrübeler yarattı ve kökü geçmişte olup kolları günümüze kadar uzanan sorunların çekirdeğini oluşturdu (Aydın, 2017).

16.-20. Yüzyıl arasındaki süreci kapsayan Avrupa sömürgeciliği, sömürülen devletler açısından tam bir felaketle sonuçlanmıştır. Söz konusu sömürülen devletlerde, yalnızca doğal ve tarihi servetler değil, insan kaynakları da büyük zarar görmüş; öyle ki bir takım topluluk ve kabileler tamamen yok olmuştur.

Uygarlık tarihinin yüz karası sömürgecilik döneminde, kendilerine haklı gerekçeler arayan Avrupalılar, sömürgelelerdeki ırkların insanlık evriminin aşağı basamaklarında gelişmemiş yaratıklar olduklarını iddia edebilecek kadar utanç verici söylemler ortaya atmışlardır. Sömürgeciliğin sonucu olarak sömürülen devletlerde, her türlü özgürlük düşüncesini yok eden tutucu ve gerici bir anlayış yayılmıştır. Sömürülen devletlerin tarihi, yerel değerleri, uygarlıkları, yaşam biçimleri baştan aşağıya değiştirilmiş ve kültürleri yok edilmiştir.

1.3. Sömürgeciliğin Gerçeği

Sömürgeciliğin sadece iktisat üzerinden temellendiği ve ekonomik tabanlı tanımlamalarda ve açıklama girişimlerinde, başroldeki öznenin bulunduğu topluluk ve bu topluma özgü dinamikler göz ardı edilmektedir. Özellikle batılı ülkeler için sömürge ülkelerin bir ham madde ve pazar niteliği taşıması sömürü kavramının içeriğinin iktisadi nüvelerle doldurulmasına neden olmuştur. Aslında dünyanın birçok yerinde sömürge hareketleri görülmesine rağmen batılı ülkeler (sömürgeci kapitalizmin öncü güçleri) için bu sömürme hali de maskelenmiştir. Batılı ülkeler için sömürme ya da kolonizasyon

durumu sömürge ülkelerin gelişimi ve kalkınması için atılan bir adım olarak gösterilir. Hatta bu süreç “yabancı sermaye girişi” olarak adlandırılır. Zaman zaman bu sömürme toprak üzerinden yapılırken bazen de emek ya da piyasanın kendisi olabilmektedir. İlk olarak iktisadi bir neden olarak sömürünün başlaması daha sonradan psikolojik, ekonomik, kültürel, politik ve hatta sosyolojik olanın yıkılıp yerine daha yeni daha “gelişmiş” sistemlerin getirilmesiyle devam eder ve bu süreç sürekli kendini yenileyerek bir sonraki aşamaya geçer (<http://akademikperspektif.coyoutm/2014/07/07/zamanin-donguselliginde-somurgencilik-sosyolojisi/>, Erişim:15.04.2018).

Düşünce özgürlüğü kapsamında yönetimlere muhalif söylemlerin matbaa aracılığıyla yaygınlık kazanmasına rağmen, pusula ve barutun önemli hâle gelmesiyle keşif ve muharebe gücünü artıran Avrupa devletleri, bu üstünlüklerini kıta Avrupa’sı dışında sömürgeler oluşturma vasıtası olarak kullanmışlardır (Uygur ve Uygur, 2013:273).

1890’ lardan itibaren, Avrupa’yı sömürgeciliğe iten faktör tamamen ekonomiktir. 1870’lerden sonra endüstrinin gelişmesi başlıca ekonomik faktör olarak görünmektedir. Endüstrinin gelişmesi ortaya bir takım önemli problemler çıkarmaktadır. Endüstri geliştikçe üretim artmıştır, üretim arttıkça endüstri ülkelerinin kendi nüfusları bu üretimi tüketemez olmuşlardır. Bir üretim fazlası ortaya çıkmıştır. Bu üretim fazlasını dağıtacak alanlar aramaya başlamışlardır. Öte yandan endüstrinin hammadde problemi ortaya çıkmıştır. Avrupa’nın sınırlı hammadde kaynağı karşısında yeni hammadde sağlayacak topraklar elde etme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. 19 ve 20. yüzyılın başında, sömürgeciliğin en etkili vasıtalarından biri demir yoludur. Demiryolu bilhassa Asya ve Afrika da sömürgeciliğin en gelişmesinde önemli bir vasıta. 19. yüzyılda sömürgeciliğin iki aktif alanı Afrika ile Uzak Doğu olmuştur (<https://ipfs.io/ipfs/Qme2sLfe9ZMdiuWsEtajWMDzx6B7VbjzpSC2VWhB6GoB1/wiki/S%C3%B6m%C3%BCrge.html> ; erişim tarihi 15.04.2018).

Dünya sömürgecilik tarihinde Fransa, İngiltere ve İspanya’nın çok önemli bir yeri vardır. Bunlardan Fransa ve İngiltere tarih boyunca sürekli rekabet ve mücadele hâlinde olmuşlardır. Avrupa’da sürdürdükleri savaş durumunu, koloniler kurmak veya sömürgeler oluşturmak için gittikleri topraklarda da devam ettirmişler, kimi zaman İngiltere, kimi zaman da Fransa bu çatışma ve savaşlardan zaferle çıkmış ve emperyal kimliklerini iyice pekiştirmişlerdir.

Sömürgecilik, hem sömüren devletlerde hem de sömürgeci devletlerde etkisi bugün hala devam eden sonuçlara yol açmıştır. Ele geçirdikleri toplumları sömürgeleştirerek bağımlı kılan Avrupalılar, kaçınılmaz olarak, ekonomik anlamda sömürdükleri topluma bağımlı hale geldiler. O halde, denilebilir ki karşılıklı bağımlılığı içeren bu sonuç, her iki ülkeyi birbirine tutsak etmiştir.

Sömürgeci devlet açısından bağımlılığa yol açan sömürgecilik, sömürge devletlerde elbette çok daha yıkıcı etkilere yol açmıştır. Yoğun bir ekonomik sömürü ile sürekli yoksullaştırılan bu devletler, ağır siyasi ve askeri müdahalelere maruz kalmışlardır. Kurdukları uygarlıklar, yaşam biçimleri ve kültürleri yok edilmiş, insanlar yığınlar halinde yaşadıkları yerlerden toplanarak, çalıştırılmak üzere deniz aşırı ülkelere götürülmüşlerdir.

Her ne kadar yukarıdaki başlık altında Avrupalılar’ ın sömürgeciliği meşrulaştırmak için ortaya attıkları “gerekçeler” açıklanmışsa da, şu bir gerçektir ki bütün bu vahşetin, sömürünün temel gerekçesi elde edilmek istenen ekonomik kazanımlardır.

Elde edilmek istenen emek gücü ve bu amaçla başvuru köle ticareti, sömürge halklarının sosyal geleneklerini ve kültürlerini büyük bir yıkıma uğratarken, Avrupa için büyük bir zenginlik kaynağına dönüşmüştür.

Değerli madenlere ulaşma isteği, daha açık bir söylemle altın hırsı sömürülen halkların benzersiz zulümler yaşamasına sebep olmuştur. Örneğin;

- ❖ Tarihte “Berlin Konferansı” olarak bilinen toplantıda, Almanya, İtalya, ABD ve Belçika sömürge paylaşımına gitmiş ve Kongo, Belçika’nın kişisel mülkü haline getirilmiştir. Belçika kralı Leopold’ un izlediği vahşet ve kıyım politikalarıyla, Konyo nüfusu 40 yıl içinde yarı yarıya azalmıştır.
- ❖ İspanyollar, Küba’yı 1511 yılında ele geçirdi ve sömürge yaptı. Sömürgeciliğin ardından Küba’da sayısı 1 milyon olan yerli nüfus, ilk elli yıl içinde 5 bine düştü.

- ❖ Avrupalı' lar, 15. Yüzyılın sonunda Amerika'ya geldiklerinde; burada geçimlik tarım ve hayvancılıkla uğraşan, kendine özgü imalat teknikleri geliştiren, para kullanan ve ileri bir toplumsal düzen kuran uygarlıklarla karşılaştılar (Aydoğan,2011). İnkalar, Aztekler ve Mayalar bu uygarlıklardandı. Kanallar, teraslar aracılığıyla geniş tarım alanları yaratan, mimari ve ticarete ilerlemiş olan, gökbilim çalışmaları yapan bu toplumlar da, sömürgeci kıyımdan ve bunun kültür ve uygarlıklarına verdiği kıyımdan kaçamamıştır. Amerika'da büyük, gelişmiş bir uygarlık kuran Mayalar' dan, bugün Amerika'da sadece 330 bin kişi kalmıştır.
- ❖ Güney Amerika'ya geldiklerinde, dünyanın sonuna geldiklerini düşünerek aşağı düşmekten korkan, fakat buna rağmen Amerika' daki yerli halka medeniyet götürdüklerini iddia eden Kristof Kolomb önderliğindeki Avrupalı' ların acımasızlığından, onlar tarafından maruz bırakıldıkları vahşetten kurtulmak isteyen yerli halk, çocuklarını öldürüyor, kendilerini zehirliyordu. Kolomb'um izlediği bütün bu vahşet politikasının tek amacını kendisinin, “altın sayesinde ruhları cennete göndermek bile mümkündür” sözünden kolaylıkla anlamak mümkündür.

Anlaşılmaktadır ki, insanlık tarihinde derin izler bırakan sömürgecilik ve bunun sonucu olarak ortaya çıkan soykırımların kökeni Batı Uygarlıkları'dır.

Rönesans dönemiyle başlayan Avrupalılık bilinci, özellikle sanayi devrinin başlamasıyla birlikte yeni coğrafyaların keşfine zemin hazırlar. Avrupa kıtasında birbirleriyle sürekli savaş hâlindeki devletler büyümek, zenginleşmek ve daha güçlü olmak için yeni kaynaklar bulmak amacıyla önce Amerika kıtası ile uzak doğuya yönelirler. Osmanlı İmparatorluğu'nun güç kaybetmeye başladığı dönemde ise, yeni topraklar arayışında olan bu Avrupa devletleri Afrika ile ilgilenmeye başlarlar. Böylece, Amerika, Hindistan, Uzakdoğu'da olduğu gibi Afrika'nın pek çok yerinde büyük ekonomik çıkarların söz konusu olduğu bir paylaşım mücadelesi başlar (Uygur ve Uygur, 2013:273).

2. Emperyalizm ve Soykırım

Sömürgeciler genellikle sömürdükleri bölgelerin kaynaklarına el, iş gücüne, pazarlarına el koyar ve aynı zamanda sömürgeleri altındaki halkın sosyo-kültürel, dini değerlerine baskı uygularlar. Sömürgecilik ile emperyalizm kimi zaman birbirleri yerine kullanılan terimler olmakla birlikte emperyalizm, şekli olduğu kadar şekli olmayan alanlarda da kontrolün hakim gücün elinde bulunduğunu durumlarda kullanılmaktadır. Sömürgecilik terimi aynı zamanda bu sistemi meşrulaştırmak veya yaymak için kullanılan bir dizi inanca da işaret etmektedir, zira Sömürgeciler kendilerinin sömürdükleri insanlardan daha üstün olduklarına inanırlar. Sömürdükleri insanları gelişmemiş toplumlardan seçerler. Dünya bu sömürgecileri, gelişmemiş toplumları refaha kavuşturmak ve gelişmelerinde katkıda bulunmak amacıyla baskı altında tuttıkları şekilde algılar veya algılanması sağlanır. Bir bakıma iyimserlik havası estirilir (<https://ipfs.io/ipfs/Qme2sLfe9ZMdiuWsEtajWMDzx6B7VbjzpSC2VWhB6GoB1/wiki/S%C3%B6m%C3%BCrge.html>; erişim tarihi 15.04.2018).

Emperyalizm veya yayılcılık, bir devletin veya ulusun başka devlet veya uluslar üzerinde kendi çıkarları doğrultusunda etkide bulunmaya çalışmasıdır. Etkileyen devlet, etkilenen devletin kaynaklarından "yararlanma" hakkına sahiptir. Diktatörlük gücü, merkezî hükümet, keyfi yönetim metotları anlamına gelmektedir (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Emperyalizm>, erişim tarihi, 16.04.2018).

Lenin, *Emperyalizm Kapitalizmin En Yüksek Aşaması* isimli kitabında, kitabın adından da anlaşıldığı gibi, emperyalizmin kapitalizmin en yüksek aşaması olduğunu ifade etmiş ve sanayinin olağanüstü gelişmesi ve üretimin git gide daha büyük işletmeler içinde son derece hızlı yoğunlaşması sürecinin kapitalizmin en belirleyici özelliği olduğunu vurgulamıştır.

Lenin'e göre, kapitalizmin en yüksek aşaması olan emperyalizm, bir devletin kendi sınırlarının dışında yaşayan halkların üzerinde denetim kurmak, diğer devletler aleyhinde genişleyebilmek, onlara ekonomik, siyasal ve kültürel gücünü kaybettirmek amacıyla giriştiği faaliyetler ve izledikleri politikalarıdır.

Marx' ın *Kapital*'i yazdığı sırada, serbest rekabet “doğal yasa” olarak görülüyordu fakat Marx' ın da ifade ettiği gibi, serbest rekabet üretimin yoğunlaşmasına, bu da belirli bir aşamadan sonra üretimin

tekelleşmesine sebep olmuştur. Tekelleşen kapitalist güçler kaynak arayışına girmiş; kapitalizm ileriki boyutu olan emperyalizm boyutuna taşınmış ve emperyalist güçlerin finanse ettiği soykırımlar trajik sonuçlara yol açmıştır.

Emperyalizmin olabildiğince kısa bir tanımı istenseydi, emperyalizmin, kapitalizmin tekeli aşaması olduğunu söylemek gerekirdi. Böyle bir tanım, meselenin özünü içerirdi; çünkü bir yandan mali sermaye, tekeli sanayi birliklerinin sermayesiyle iç içe geçip kaynaşmış az sayıdaki tekeli büyük bankanın sermayesini ifade eder; öte yandan dünyanın paylaşılması da, henüz hiçbir kapitalist güç tarafından ele geçirilmemiş bölgelere rahatça yayılan bir sömürge politikasından, tümüyle paylaşılmış yeryüzü topraklarını tekeli egemenlik altına alan sömürge politikasına geçişi ifade eder.

Bir tanım, bir olgunun çok yönlü bağıntılarını tüm açıklarıyla birlikte hiçbir zaman kapsayamayacağından, genel olarak bütün tanımların ancak sınırlı ve görelî bir önem taşıdıklarını unutmaksızın aşağıdaki beş maddeyi içerek bir emperyalizm tanımı yapmak gerekir (Lenin, 2000:81):

1. Üretim ve sermayenin yoğunlaşması, ekonomik yaşamda belirleyici rolü oynayan tekelleri yaratacak kadar yüksek bir gelişme aşamasına ulaşmış olması.
2. Banka sermayesiyle sanayi sermayesinin iç içe geçip kaynaşması ve bu “mali sermaye” temelinde bir mali oligarşinin oluşması.
3. Meta ihracından farklı olarak sermaye ihracının özellikle büyük bir anlam kazanması.
4. Dünyayı kendi aralarında paylaşan uluslararası tekeli kapitalist birliklerin oluşması.
5. Yeryüzü topraklarının kapitalist büyük güçler arasında paylaşılmasının tamamlanması

Kapitalizmin ileriki aşaması olan emperyalizm sürecinde, emperyalist ülkelerde eşitsizlikler artsa bile, diğer ülkelerin sömürülmesiyle elde edilen kaynakların bir bölümü bu ülkelerin işçi sınıflarına verildiği için, bu ülkelerde ciddi bir sınıf mücadelesi yaşanmıyor.

Emperyalizm döneminde gelişmiş kapitalist ülkelerin sermayedarlarının ana gelir kaynağı, kendi ülkelerinin işçilerinin sömürülmesinden çok, başka ülkelerin sömürülmesidir. Bu nedenle de, günümüzde öne çıkan çelişki, emperyalist ülkelerle sömürülen ülkeler arasındaki çelişkidir (Koç, 2018).

Ekonomik gücü elinde bulundurmak isteyen, enerji kaynaklarının hakimiyetini ele geçirip; özellikle de dünyanın en kıymetli ve rakipsiz hammaddesi olan petrole sahip olup, tekeli güce kavuşmak isteyen emperyalist ülkeler bu uğurda masum canlara kıymaktan, soykırıma varan mezalimler yaşatmaktan geri durmamışlardır.

2.1. Emperyalizmin Ekonomik Gerçekliği

Günümüzde ekonominin esasını enerji, enerjinin de esasını petrol oluşturmaktadır. Petrol insan hayatında ve devletler arasında her zaman tartışmasız bir şekilde etkisini gösteren hem askeri hem de politik olarak paraya ve güce çevirebilen en uygun bir madde haline gelmiştir. Petrol için verilen mücadeleler bu savı açıkça ortaya koymaktadır (Yev, 2012:59).

Emperyalizmin temelinde yatan ekonomik gerçeklik, enerji kaynaklarına, özellikle de petrol kaynaklarına sahip olabilmektir. Azeri halkına bu mezalimi, bu soykırımı yaşatan da aslında Ermeni sorununun ötesinde; petrol sorunudur.

Emperyalist güçlerin Osmanlı Devleti’ni hedef almaları süreci ise Osmanlı Devleti’nin, içeriden ve dışarıdan çeşitli sorunların sonucu güçsüz düşmesi ile başlar. Osmanlı, İngilizlerin baskılarıyla kendi idam fermanı olan 1838 Balta Limanı Ticaret Anlaşması’ni imzalamıştır ve bununla da sınırlı kalmamış, bu anlaşmanın aynısını birçok Avrupa ülkesi ile yapılan ticaret anlaşmaları izlemiştir. Bu ticaret anlaşmaları gereği; Avrupalılar Türk ülkesini serbest pazar haline getirmiş, yerli sanayi geriletilip çöktürülmüş, böylece Osmanlı ülkesinin talanı başlamıştır.

Emperyalist ülkeler, Birinci Dünya Savaşı’na (1914-1918) kadar çöktürülen, güçsüzleştirilen Osmanlı Devleti’nin parçalanıp toprakların paylaşılmasına karar verdilerse de, Türk halkı, milliyetçi bir

ruhla, Atatürk'ün önderliğinde, Milli Mücadele'de (1919-1922) vatanlarını işgal eden emperyalist güçlerin ve onların yerli uzantılarının hedeflerine ulaşmalarına engel oldu.

Atatürk'ün hedefi, tam bağımsızlıktı ve bu nedenle mandacılık, işbirlikçilik gibi Türk halkını bağımsızlıktan uzaklaştıracak her türlü emperyalist teklifi reddetti. Türk halkının Atatürk önderliğinde emperyalist güçleri bertaraf ederek, bağımsız Türkiye Cumhuriyeti' ni kurması, sömürülen ülkelere de bağımsızlık savaşlarında örnek oldu.

Esasında, Atatürk önderliğinde Türk halkının emperyalizmle savaşı 1911'de Osmanlı toprağı olan Trablusgarb'ı işgal eden İtalyanlara karşı başlamış, daha sonra Çanakkale'de diğer cephelerde onurlu mücadelelerle devam etmiştir.

Emperyalist orduları Türkiye'den çıkarıp, işgali önleyen Atatürk, emperyalizmin bütün dayatmalarını ortadan kaldırmıştır. Emperyalist emelleri ülkeden uzaklaştırabilmek için atılan adımlar şu şekilde sıralanabilir:

- ❖ Lozan'da kazanılan haklarla yabancı devletlere verilen imtiyazlar sonlandırılmış,
- ❖ Osmanlı borçlarını alan, Düyun-u Umumiye kaldırılmış,
- ❖ Misyoner okulları kapatılmış,
- ❖ Azınlıklar mübadele edilmiş,
- ❖ Temeli Türk kültürü olan milli bir devlet kurulmuş,
- ❖ Milli iktisat modeli ile sanayileşmeye önem verilmiş,
- ❖ Tarih ve dil kurumları açılmıştır.

Atatürk nasıl Türkiye'yi çağdaş medeniyet seviyesine çıkarıp, tarafsız, bağımsız bir dış politika yürütmüşse aynı şekilde, ezilen, sömürülen, emperyalist güçlerin hedefinde olan milletlerin de yanında olmuştur. 1933 yılında o milletler hakkında; " Güneşin doğuşunu nasıl görüyorsam, Doğu'nun uyanışını da öyle görüyorum." demiş ve onların bağımsızlıklarını kazanacağı günlere işaret etmiştir.

Yine ulu önder Atatürk, "Yurtta barış, dünyada barış" söylemiyle, dünya barışına ve dünya halklarının bağımsızlığına verdiği önemi vurgulamıştır.

3. Türk Halklarının Uğradıkları Soykırımlar ve Güney Azerbaycan Mezalimi

Batılı bilim adamları, Türkler olmadan tarih yazılamayacağını her fırsatta dile getirmektedir. İşte, tarihin ilk dönemlerinden bu yana, tarihsel sürecin lokomotifleri olan Türkler, süreç boyunca olumlu ya da olumsuz pek çok olayla karşılaşmış; devletler kurmuş, yıkılmış, zaferler kazanmış ve maalesef soykırımlara varan mezalimler yaşamıştır.

Dünya tarihi tarafsız gözle incelendiği zaman, gerçek soykırıma uğrayanların Türkler olduğu ortaya çıkmakta ve böylece batılı emperyalistlerin ve onların bu bölgedeki işbirlikçisi konumundaki Ermenilerin tamamen haksız oldukları anlaşılmaktadır. Yıkılan devletin altında kalmama çabaları yüzünden yaşanan 1915 olayları bir yana bırakılırsa, dünya tarihinde yaşanan birçok üzücü olayın kurbanı olarak Türklerin öne çıktıkları ve birçok haksız girişim yüzünden çok büyük insan kaybına uğradıkları görülmektedir. Orta Asya steplerinde dünya sahnesine çıkan Türkler, önce buldukları bölgede daha sonra da göçler yolu ile doğu, güney, kuzey ve batı Asya toprakları üzerinde birçok devletler kurmuşlar ve bu yüzden de tarihin her döneminde sıcak çatışmalarla dolu dönemlere sürüklenerek kitlesel soykırımların mağdurları konumuna düşmüşlerdir. Türkler göçebe bir yaşam düzeni içinde at sırtında birçok bölgelere gittikleri için, sürekli olarak bir bölgede Çin gibi kalıcı bir devlete sahip olmamışlar ama her gittikleri yeni bölgelerde zamanla kendi devletlerini kurarak bir egemenlik düzeni içinde yaşamlarını sürdürme olanağını ellerinde tutmuşlardır. Gittikleri bölgeleri ele geçirirken sahip oldukları toplumsal ve askeri güçleri sayesinde bir devlet düzeni oluşturma şansını elde etmişler, ne var ki zamanla devlet düzeni içerisinde hanedan kavgaları ya da taht çekişmeleri yüzünden kurdukları devletlerin önce bölünmesine ve daha sonra da giderek yok olmasına sebep olmuşlardır. Bu tür nedenlerle Türk devletleri zayıflama ya da ortadan kalkma aşamasına geldiklerinde, Türk toplulukları büyük baskı ve saldırılar ile karşı karşıya kalmışlar, Türk devletlerinin eskiden egemen olduğu bölgeleri ele geçiren yeni devletler Türk topluluklarına karşı açık bir saldırı ve toplu katliam girişimlerini gündeme getirerek, açıkça Türklere karşı soykırım suçunu işlemişlerdir. Ural-Altay kökenli Türk topluluklarının bazıları da kendi aralarında rekabete girerek, hanedan savaşlarına yönelmişler ve böylesine savaşlarda da gene çok büyük insan kaybına yol açan toplu soykırım

örneklerine rastlanmıştır. Bir anlamda Türk tarihi hem egemenlik çekişmeleri, hem de bu doğrultuda ortaya çıkan çatışmalar yüzünden karşılaşılan toplu katliam ya da soykırım örnekleri ile dolu geçmiştir (<http://www.kemalistyaklasim.info/index.php/makaleler/prof-dr-an-l-cecen/483-tuerklere-yapilan-soy-kirimlar>; erişim tarihi;12.04.2018).

Asya kökenli Türk toplulukları bu büyük kıtanın her bölgesinde toplu katliamların ve soykırım uygulamalarının kurbanları olmaktan kurtulamamışlardır. Tarihte çok büyük devletleri bu büyük kıtanın çeşitli bölgelerinde kurmuş olan Türkler, daha sonraki dönemlerde varlıklarını Rusya ya da Çin gibi bir büyük devlet yapılanmasının çatısı altında güvence altına alamadıklarından dolayı, her dönemde ve her bölgede toplu katliamların hedefi olmuşlardır. Zamanla çöken ve yıkılan Türk devletlerinin kalıntısı olarak belirli bölgelerde yaşamlarını sürdürme mücadelesi veren Türkler, daha sonraki aşamalarda ortaya çıkan başka büyük devletlerin hedefi olmaktan kurtulamamışlar ve bu yüzden de sürekli bir soykırım mağduru konumunda kalmışlardır (<http://www.kemalistyaklasim.info/index.php/makaleler/prof-dr-an-l-cecen/483-tuerklere-yapilan-soy-kirimlar>; erişim tarihi;12.04.2018).

Tarih Türklere karşı yapılan soykırımlarla doludur. Biz Türkler ağıt yakmayı bilmediğimiz (veya bunu yapmadığımız için) hiçbir zaman bize karşı yapılan soykırımları, zulümleri tarih sayfalarımıza kazımamış, çabuk unutmuşuz. Örneğin bize karşı yapılan bu soykırımları hiçbir zaman resmi olarak anmamışız. Aynı şekilde Türk tarihine baktığımız zaman da hep zaferlerimizi kutladığımızı, şehirlerimizin kurtuluş günlerini kutladığımızı, ancak hiçbir zaman kaybettiğimiz savaşları ve uğradığımız haksızlıkları ve hatta soykırımları anma gereği duymamışız. Hal böyle olunca da tarihimizin bir kısmı hep karanlık kalmış, sıradan insanlarımız tarihin bu yönünden fazla haberdar olmamıştır (Oğan, 2018).

Türklerin batıda Viyana' dan Doğuda ise Kafkaslardan çekilmeye başladıkları dönemden sonrası hep soykırma uğradıkları hadiselerle doludur. Viyana' da, Bosna' da, Mora' da, Tri Polçe' de Balkanların diğer bölgelerinde; soykırma uğrayan hep biz Türkler ve Müslümanlar olmuşuzdur. Diğer taraftan Kafkaslara baktığımızda, son iki yüzyılın tarih sayfasının hep Türklere karşı yapılan soykırımlarla dolu olduğu görülmektedir. İrevan Hanlığında, Bakü' de, Gence' de ve daha nice Türk bölgesinde katledilen hep Türkler olmuştur. Ancak bugün Batı kamuoyuna baktığımız zaman bu suçlamalara maruz kalan ne tezattır ki, hep Türkler'dir (Oğan, 2018).

Türklerin Anadolu' ya gelişi ile başlayan Türk-Ermeni ilişkisi, Fatih' in 1461 yılında Ovakim' i İstanbul'a getirterek verdiği haklar ile devam etmiş, Yavuz sultan Selim zamanında "millet" statüsü verilmesinin ardından da Ermeniler, Osmanlı toplum hayatının her noktasına girmişlerdir. 18. yüzyıla kadar sorunsuz devam eden beraberliğin, bu tarihten sonra giderek artan bir sorun haline geldiği çoğu araştırmacı tarafından kabul edilmektedir (Sarı,2015:94).

1774 Küçük Kaynarca Antlaşması'yla Rusya, 1856 Paris antlaşmasıyla rusya2nın yanı sıra İngiltere, Fransa, Avusturya ve Prusya, Osmanlı Hristiyanlarını himayeci devletler konumuna getirmişlerdir. 3 Mart 1878 Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması ile ilk defa rusya tarafından siyasi gündeme sokulan Ermeni meselesi, 13 temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşmasıyla, uluslararası bir mesele halini almıştır. Yani Ermeni meselesi, 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı devleti üzerinde emperyalist amaçları bulunan rusya, İngiltere ve Fransa tarafından oluşturulmuş yapay bir sorun olarak ortaya çıkarılmıştır (Sarı,2015:94).

Ermeniler tarafından XX. yüzyılın başlarından itibaren Azerbaycan Türklerine karşı çeşitli dönemlerde peş peşe yapılan katliamlar, özellikle niteliğinden dolayı soykırım eylemine dönüşmüştür. Akdeniz'den Karadeniz'e kadar olan böylesine geniş topraklara sahiplenmek ve mitolojik karakterli "Büyük Ermenistan" oluşturmak iştahına kapılan Ermeni ırkçıları niyetlerinin tarihî ve hukuki temeli olmadığından dolayı bu arzularını fiziki müdahale ile gerçekleştirmeye çalıştılar. Bu topraklarda Müslüman toplumların yaşaması onları pek de rahatsız etmiyordu. Ermeniler, Birinci Dünya Savaşı esnasında özellikle Kafkasya'da meydana gelen olayların sebep olduğu bazı değişiklikleri ve bu süreci, kuracakları devletleri için tarihî bir fırsat olarak değerlendirdiler. Tebaası oldukları Osmanlı Devleti'ne karşı çarpışan Ermeniler Rusya'ya hizmet ederek Türkiye içinde ikinci bir cephe açma karşılığında o topraklarda muhtar bir devletçik oluşturmak gayesini güdüyorlardı (Nifteliyev, 2014:1).

Tarihte bu coğrafyada hiçbir zaman etnik üstünlük teşkil etmeyen Ermeniler, zaten olanlar da zamanla bu coğrafyaya sonradan göç ederek yerleşmişler ki, kendilerine yakın olacak başka etnik azınlıkları da etraflarında toplayarak, bu toprakların gerçek sahipleri olan Azerbaycan Türklerini ve Anadolu Türklerini toplu olarak katletmeye başladılar (<https://www.habererk.com/guney-azerbaycanda-ermeni-soykirimi-cilovluk-olayi-makale,2434.html>; erişim tarihi; 12.04.2018).

1914 yılında savaş başlar başlamaz, Ermeniler büyük bir askeri güç olarak Doğu Anadolu cephesinde Osmanlı Ordusunun arkasından bozgunculuk yaparak Rus ordusunun bu cephede ilerlemesinde büyük bir etkileri olmuştur. Aynı zamanda şehir ve köylerdeki erkek nüfusu, savaştan dolayı memleketin farklı yerlerindeki uzak cephelere gitmesinden faydalanarak Van, Bitlis, Bayburt, Kars, Iğdır, Erzurum ve diğer şehirlerde sivil ahali, yani ihtiyar, kadın, çocuk, hamile demeden katletmeye başladıkları gibi şehirleri yakıp yıktılar. Ermenilerin bu cinayetleri yapmasındaki tek bir amacı var, o da Türkleri, hayali Büyük Ermenistan'ı kurmak için yok etmektir (<https://www.habererk.com/guney-azerbaycanda-ermeni-soykirimi-cilovluk-olayi-makale,2434.html>; erişim tarihi; 12.04.2018).

Atatürk, Nutuk'ta Ermenilerin gerçekleştirdiği katliam hakkında...

“Malûmu âlinizdir ki, Mondros Mütarekesinden beri, Ermeniler, gerek Ermenistan dahilinde, gerek hududa mücavir mahallerde Türkleri kütle halinde katilden bir an fariğ olmuyorlardı. 1336 senesi sonbaharında Ermeni mezalimi tahammülsüz bir hale geldi.” (Nutuk s.476)

Sevr'de: Türk-Ermeni sınırının saptanması Amerika Cumhurbaşkanı Wilson'a bırakılmıştır. O da sınır olarak Karadeniz kıyısında Giresun'un doğusundan başlayan, Erzincan'ın batı ve güneyinden, Elmalı, Bitlis ve Van gölünün güneyinden geçen ve birçok noktalarda Dünya Savaşındaki Türk-Rus cephesini izleyen bir çizgiyi göstermiştir.

Mart 1921 önerisinde: Milletler Cemiyeti bir Ermeni yurdu kurmak için doğu illerinden Ermenistan'a aktarılacak toprakların saptanması için bir komisyon atayacak ve Türkiye bu komisyonun kararını kabul edecek.

Mart 1922 önerisinde: Bir Ermeni yurdu kurulması için Milletler Cemiyetinden yardım isteneceğinden söz edilmektedir” (Nutuk, s.731)

Osmanlı devleti tarafından uygulanan ve o günün şartlarında en insani biçimde yürütülmek için çaba sarf edilen tehcir sonrasında, silahlı Ermeniler, Rusya Devleti'ne sığınmaya ve Rusya hudutlarında çirkin emellerini devam ettirmeye karar verdiler. Rusya, Büyük Ermenistan vaatleriyle kendi emelleri için kullandığı Doğu Anadolu'da yaşayan Ermeni-Asori azınlıklarını Osmanlı hükümetine karşı kışkırtarak birçok cephede savaşan Osmanlı ordusunu Ermeniler ile karşı karşıya getirmeyi başarmıştır.

Her ne kadar Ermeniler, tarihi çarpıtıp dünya kamuoyunu aldatmaya çalışsalar da şu bir gerçektir ki, Osmanlı'nın Ermenilere karşı uyguladıkları tedbir, o günün koşullarıyla en insani şartlarda gerçekleştirilmek için çaba gösterilen bir tehcir iken; Ermenilerin, Azerbaycan'daki Müslüman Türk kardeşlerimize karşı işledikleri suç, hiç tartışmasız bir soykırımdır.

Azerbaycan'ın Karabağ ve Hocalı (1991-1992) başta olmak üzere Quaba' da, Bakü' de ve ülkenin birçok yerinde 1905, 1915, 1918, 1950, 1987 ve 1990'lı yıllarda yaşanan olaylara ilişkin de Dünya' da ve Azerbaycan' da “Soykırım” ve “Katliam”, Türkiye'de “Katliam”, Ermenistan' da ise “Savaş”, “Olay” gibi kelimelerin de kullanıldığını görüyoruz.(Sarı, 2015:92).

1905-1906 yılları arasında Ermenilerin Bakü' den sonra Karabağ, Zengezur ve Suşa' ya da sıçrattığı katliamlar sırasıyla;

- ❖ 6 Şubat 1905 Birinci Bakü Katliamı
- ❖ 5 Mayıs 1905 Nahcivan Katliamı
- ❖ 23 Mayıs 1905 Revan Katliamı
- ❖ 3 Haziran 1905 Ecmiedzin Katliamı
- ❖ 13 Haziran 1905 Cebrayıl Katliamı
- ❖ 16 Ağustos 1905 Birinci Şuşa Katliamı
- ❖ 12 Temmuz 1905 İkinci Şuşa Katliamı
- ❖ 20 Ağustos 1905 İkinci Bakü Katliamı

- ❖ 26 Eylül 1905 Cavanşir Katliamı
- ❖ 18 Kasım 1905 Gence Katliamı
- ❖ 24 Kasım 1905 Tiflis Katliamı
- ❖ 22 Ocak1906 Gazah Katliamı
- ❖ 26 Temmuz 1906 Zengezur Katliamı

Ermenilerin Azerbaycan halkını hedef aldığı katliamlar 1918-1920 yılları arasında da devam etmiştir

“Büyük Azerbaycan” ütopyası sadece Osmanlı devletini değil, “iki millet bir devlet” inancıyla, en kalbi duygularla bağlı olduğumuz, Azerbaycan’daki Türk kardeşlerimizi de çeteler, yağmalar ve maalesef ki soykırımlarla karşı karşıya bırakmıştır.

I. Dünya Savaşı sonunda oluşmuş uygun ortamdan faydalanan Ermeniler, Büyük Ermenistan idealarını Bolşevik bayrağı altında gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Önceden planlayıp, bütün detaylarına kadar kurgulayıp, Güney Azerbaycan’ın Urmiya Bölgesi’nde, Azerbaycan halkına, emsaline az rastlanır bir vahşetle, soykırım suçu işlemişlerdir.

Ermenilerin “Büyük Ermenistan’ı” kurmak için Azerbaycan Türklerini ilk planlı tehcir ve soykırımı 1905-1907 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Azerbaycan Türkleri daha sonra 1918-20 yıllarında ikinci defa güç tatbik edilerek kendi topraklarından sürülmüştür. SSCB döneminde Ermenistan’da yaşayan Azerbaycan Türkleri 1948-53 yıllarında “büyük göçe” tabi tutarak yaklaşık 150 bin Azeri tarihi yurtları olan Ermenistan’dan kovulmuş ve Azerbaycan Türkleri üçüncü kez tehcire maruz bırakılmıştır. Son tehcir ve soykırım ise modern dünyanın gözleri önünde 1988 yılında başlayan çatışmalarla gerçekleşmiştir (Oğan, 2018).

Kuzey ve Güney Azerbaycan’da genel olarak yapılmış olan katliamlarda 700 bin Azerbaycan Türk’ü katledilmiştir ki, resmi belgelere göre aylar boyunca 150 bin günahsız savunmasız Güney Azerbaycanlı katledilmiştir. Özellikle 1918 şubat ayından itibaren Ciloların arkalarının sağlanmasıyla birlikte 6 ay boyunca sokaklarda evlerde köylerde 10 binlerce Güney Azerbaycan Türkü hunharca katledilmiştir (<https://www.habererk.com/guney-azerbaycanda-ermeni-soykirim-i-cilovluk-olayi-makale,2434.html>; erişim tarihi; 12.04.2018).

1918 yılında Urmiya bölgesinde Ermenilerin Türk Müslüman nüfusa karşı gerçekleştirdikleri mezalimler Büyük Güç Merkezlerinin Azerbaycan, İran ve Doğu Anadolu topraklarında Ermeni devleti kurmak için yüzyıllarca düşündükleri ve planlı şekilde yaptıkları sinsi politikanın kanlı sonuçlarından birisidir. 19.yüzyılın ilk çeyreğinde Çar Rusyası’nın Kaçarlar İranı ve Osmanlı İmparatorluğu’na karşı yaptığı savaşlar sonucu Güney Kafkasya’nın çoğu kısmı Rusya’ya ilhak olundu ve Ermenilerin toplu şekilde İran ve Türkiye’den Kuzey Azerbaycan topraklarına tehciri yapıldı. Bu dönemden başlayarak Azerbaycan halkının parçalanmasının temeli atıldı, ona karşı soykırımlar dönemi başladı. 19.yüzyılın 2.yarisından sonra yapılanmaya başlayan Ermeniler I.Rus Devrimi (1905 – 1907) döneminde durumdan yararlanarak Azerbaycanlılara karşı geniş çaplı kanlı eylemler yaptılar. 1905 – 1907’li yıllarda bu amaçlarına ulaşamayan Ermeniler I.Dünya Savaşı’nı (1914 – 1918), Rusya’da yapılan Şubat Devrimi’ni (1917) ve Ekim Devrimi’ni (1917) fırsat bularak Büyük Ermenistan ideasını Bolşevik bayrağı altında gerçekleştirmek hayalini kurdular. Ermeniler önceden özel hazırlık yaparak, düşünülmüş ve planlı olarak Azerbaycan halkına, o sıradan Türk Müslüman nüfusa karşı toplu soykırım cinayeti işlediler. Azerbaycan halkı dünyanın en korkunç soykırımına uğramış halklardandır. Kuzey Azerbaycan’ın çoğu bölgeleri -Bakü, Şamahı, Guba, Karabağ, Nahçıvan; Güney Azerbaycan’ın birçok bölgeleri -Selmas, Hoy, Karadağ, Tebriz, en önemlisi Urmiya bölgesi, Doğu Anadolu ve şimdiki Ermenistan Cumhuriyeti’nin yerleştiği alanın büyük bir kısmı, özellikle Zengezur ve İrevan bölgeleri ve bu bölgelerde yaşayan Azerbaycanlılar, o sırada tüm Türk Müslüman nüfus, 1917 – 1921’li yıllarda Ermenilerin dünyada benzeri olmayan soykırımına uğramışlardı (Amanova, 2014:816).

Ermeniler’ in, I. Dünya Savaşı’ nın oluşturduğu karışık ortamdan ve arkalarına aldıkları emperyalist güçlerden yararlanarak “Büyük Ermenistan” ütopyasına ulaşmalarının tek yolu, sahip olmayı amaçladıkları topraklarda yaşayan yerli nüfusu ortadan kaldırmaktı.

Güney Azerbaycan’ da gerçekleştirilen soykırım arkasında emperyalist güçler ve onların bir sonraki başlık altında incelenecek olan, ulaşmak istedikleri ekonomik çıkarlar olmakla birlikte; Ermeni

ve Süryani'lerin eylemlerini yakından izleyen ve bu olayların önüne geçmek için önlemler almaya çalışan da Osmanlı Devleti olmuştur.

I.Dünya Savaşı sırasında Güney Azerbaycan toprakları Rus ve Osmanlı askerî kuvvetlerinin çarpışma meydanına dönüştü. 1915 yılının başlarında Osmanlı kuvvetleri Enver Paşa'nın komutasında bölgeyi Rus ordularından temizlemek için operasyona başlasalar da, Sarıkamış trajedisi ve Enver Paşa'nın Erzurum'un Allahuekber Dağlarında binlerce askerini kaybetmesi bu operasyonu yarım bıraktı. 1916 yılında Güney Azerbaycan'ın tüm topraklarının Rus ordularınca işgal olunduğunu söyleyebiliriz.

Rusya'da devrim sonrası birliği bozulan Rus askerleri geri çekilirken Güney Azerbaycan'da geçtikleri bölgeleri yağmalayarak evleri kundaklıyor, halka zarar veriyorlardı. Rus ordularının İran'dan çekilmesi Rusya işgali altında olan Güney Azerbaycan'ın çeşitli bölgelerinde Rus, İngiliz, Ermeni ve Süryani tehlikesini daha da arttırdı. İngilizler Rus ordularının İran'dan çekildikten sonra bir yandan Urmiya bölgesindeki Ermeni ve Süryanilerle birleşerek Osmanlı Devleti'ni engellemeyi planlıyor, öte yandan Tahran-Gazvin yoluyla Reşt bölgesini, oradan da Hazar Denizi kıyılarına yerleşen Enzeli İskeleyi'ni ele geçirerek denizyoluyla Bakü'ye girmek ve o sıralarda şehri ellerinde tutan Ermenilerle birleşerek şehri işgal etmeyi tasarlıyorlardı. Uygun fırsatı kollayan İngiltere Rus ordularının boşalttığı bölgeye ordu çıkarma kararı verdi. Bir taraftan Hindistan'ı denetlemek ve Bakü petrolünün diğer müttefiklerinin eline geçmesinden sakınan İngiltere Rus ordularının geri çekildiği bölgelere hemen askerî birliklerini çıkardı. Öte taraftansa İngiltere, Rus ordularının boşalttığı bölgenin Osmanlı ordusunun eline geçmesini önlemek için ABD ve Fransa konsolosluklarının yardımıyla Ermeni ve Süryanileri destekledi (Amanova, 2014:820).

Hem Osmanlı hem İran topraklarında bağımsız devlet kurma fırsatı kollayan Ermeni ve Süryanilerin hayallerini suya düşüren olay, Rus ordularının İran'ı tahliye etmesi oldu. Ermeni ve Süryaniler, özellikle 1918 yılı başından itibaren Güney Azerbaycan'daki Müslüman Türkler'e karşı görülmemiş mezalimlerde katliamlar yapmaya başladılar. Katliamlar o denli şiddetliydi ki, bazı mahalleler tamamen yok oldu. Gözü dönmüş, insanlıktan nasibini almamış Ermeni ve Süryaniler, karşılıklarına kim çıkarsa; kadın, çocuk, yaşlı, erkek hepsini acımasız bir şekilde katlettiler. Yaşananları yazıya dökmek çok zorsa da; evleri içindeki insanlarla ateşe verdiler, küçük kız çocuklarına tecavüz ettiler, masum insanları kurşuna dizdiler... Kanlar içindeki masum bebeklerini kucaklarında tutan annelerin feryatları göklere yükseldi... Böyle zulüm, böyle bir vahşet tarih sayfalarına kanlı ve silinmeyecek bir leke olarak düşmüştür.

Yaşanan katliam, soykırım öncesinde Urmiya'da 150.000 nüfus vardı, fakat maalesef bir gecede tam 1500, günlerce süren katliamda ise toplam 10 bin Müslüman Türk katledildi. Ermeni ve Süryaniler gündüzleri barış sözleri verdilerse de, geceleri yağmalara ve talanlara devam ettiler.

Hatta Van bölgesinden, Osmanlı askerî bölüklerinden kaçan Ermeni ve Süryaniler de Urmiya Gölü çevresinde birleşerek yerli Türk-Müslüman nüfusa ve Osmanlı kuvvetlerine karşı savaşmak için hazırlıklara başlamışlardı. Bunu engellemek amacıyla Osmanlı kuvvetleri hem Van bölgesinden Urmiya'ya doğru, hem de Erbil ve Revandüz bölgesinden Azerbaycan ve Güney Kafkasya'ya doğru ilerlemeye başlamışlardı. O feci olaylar sırasında yüzlerce masum Azerbaycanlı hunharca katledilmişti. Soykırımın yapıldığı dönemde yaşayan Ahmet Kesrevi olaylar sırasında 130 binden fazla insanın Ermeni ve Süryanilerden oluşan Hıristiyan ordusunca katledildiğini yazıyor (Amanova, 2014:822).

6. Ordu Komutanı Halil Paşa'nın aktardığı bilgidan anlaşılıyor ki Osmanlı Devleti Urmiya Gölü çevresinde Ermenileri engellemek için gerçekleştireceği operasyonda Güney Azerbaycan'daki halktan da destek almış yani bağımsızlığını gölgelemek istemeyen onurlu Azeri halkı direnişe katılmıştır. Güney Azerbaycan halkının da katılımıyla toplanacak kuvvetlerle, 6. ve 3.orduların beraber gerçekleştirecekleri Kars – İrevan yönünde bir yürüyüş başlatılması tasarlanmıştı. O sırada İran Veliahdı'nın komutasında Tebriz'den ilerleyen askerî bölükle Ermeniler arasında Hoy'da yapılan çatışmada Ermeniler yenilerek kaçmışlardı. Bu yerli halkın katillere, insanlık düşmanlarına karşı mücadelesinin bir başka kanıtıdır.

Azeri halkının direnişi ile durdurulan bu katliamın bilançosu çok ağır olmuş; kadın, erkek, çocuk, yaşlı demeden, kim olduğuna bakılmadan 190 bin Azerbaycan Türk'ü katledilmiştir.

Azerbaycan halkı üzerindeki Ermeni mezalimi, Güney Azerbaycan soykırımı ile son bulmamıştır. En son yaşanan trajedi 1992 yılında gerçekleşmiştir. Ermenistan silahlı kuvvetleri 25 Şubat 1992 gece yarısı, eski Sovyetlerden kalma 366. Alay'ın desteğiyle önce giriş ve çıkışını kapadığı Hocalı Köyü'nde; çocuk, kadın, erkek, yaşlı yüzlerce sivil akıllara durgunluk verecek bir vahşet örneğiyle katletmiştir.

Azerbaycan, 1998 yılında "31 Mart Azerbaycanlıların Soykırım Günü" olarak kabul etmiştir.

Ermenistan işgalci bir devlettir ve hala Azerbaycan topraklarının yüzde yirmisi Ermeni işgali altındadır. 9 Şubat 1999 tarihinde Nahçıvan Muhtar Cumhuriyetinin 75 Yılı ile İlgili Devlet Komisyonu Toplantısı'nda konuşan devlet başkanı Haydar Aliyev konuyu şu dikkate değer sözlerle özetlemiştir (Eliyev, 2006'dan aktaran Nifteliyev, 2014:5):

"Şimdi Ermenistan'ın bulunduğu coğrafya da Azerbaycan toprağıdır. Siz tarihçiler sürekli olarak bu konuyu ispatlamalısınız. Bundan sonra da öyle eserler yazılıp meydana getirilmelidir ki, onlarda şimdiki Ermenistan Cumhuriyeti'nin bulunduğu toprakların Azerbaycan'a ait olduğu sürekli olarak dile getirilerek ispat edilsin. Biz bunu yapmalı, gelecek nesiller için yol açmalıyız."

3.1. Azerbaycan Türkleri' nin Soykırımları Arkasındaki Ekonomik Gerçeklik

Azerbaycan halkının bütün bu zulümlere maruz kalmasının en temel sebebi sahip olduğu zengin petrol rezervleridir. Aslında sorun Ermeni sorunu değil, emperyalizm sorunudur ve emperyalist güçlerin Ermenileri kıskırtmasının temel gerekçesi Azerbaycan'daki petrol rezervlerini ele geçirme isteğidir.

Dünya üzerinde petrol rezervi bakımından zengin bölgelerin başında Orta Doğu ve Hazar Bölgesi gelmektedir. Türkiye açısından, 21. yüzyılın stratejik enerji üretim merkezlerinden olan bu iki bölgede en çok dikkati çeken ülkeler; Irak ve Azerbaycan'dır. Irak 115 milyar varillik ham petrol rezerviyle dünya sıralamasında 4. sıradayken, Azerbaycan 7 milyar varillik petrol rezerviyle 21. sırada yer almaktadır (Kuleyin ve Cerit, 2011:15).

Azerbaycan topraklarının çeşitli bölümlerinde yaygın her türlü zengin doğal kaynaklar içerisinde petrol ve gaz rezervleri ülkenin gelişimi açısından her zaman ayrı bir öneme sahip olmuştur. Fakat petrol ve gaz kaynaklarının uzun süre ulusal çıkarlar dikkate alınmadan kullanılması Azerbaycan'ın bölgelerinde üretken güçlerin eşitsiz gelişimine, sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyesinde büyük farkların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bağımsızlıktan önceki dönemde Azerbaycan'ın zengin petrol ve doğalgaz kaynaklarının ulusal amaçlar uğruna kullanılmaması, ham petrolün büyük miktarlarda üretiminin ve yüksek gelir getiren imalatının özellikle ülke dışında yapılması, Abşeron ekonomik bölgesinde petrol endüstrisi ile birlikte ekonominin diğer alanlarının, altyapının, nüfusun ekonominin gelişme yönüne ve yerel koşullara uygun olmayan temerküzleşmesi gerçekleşmiştir. Bu da Abşeron bölgesi ile ülkenin diğer arazi hisseleri arasında genel sosyoekonomik gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar oluşmasına ve daha da derinleşmesine neden olmuştur (Ahmedov, 2016:529).

Azerbaycan'da petrol üretimine ilişkin bilgiler Orta Çağ alim ve seyyahlarının eserlerinde geçmektedir. Bu sıra dışı ürünün büyük gelirler getirdiği bildirilmektedir. Fakat o dönemde petrol sadece günlük kullanımda, ayrıca tıbbi ve askeri amaçlar için de kullanılıyordu. 18-19. yüzyıl sanayi devrimiyle petrole olan ihtiyaç ciddi şekilde artmıştır. Petrol öncelikli önem arz eden stratejik ürün haline gelmiştir. Dünyada petrol üretimi patlaması yaşanmıştır. Petrol üretimi alanında Azerbaycan'da büyük yatırımlar akmaya başlamıştır. Eski petrol geleneklerine sahip Bakü şehri, sondaj, petrol çıkarma ve imalatı alanında en yeni teknolojilerin geliştirilmesi ve uygulanması merkezi haline gelmiştir. 19. yüzyılın ortalarında petrol üretiminde yeni dönem başlamıştır. İlk kez 1847 yılında Bibiheybet' te, sonra ise Balahani' da teknolojinin uygulanmasıyla ilk petrol kuyuları kazılmıştır. 1901 yılında Azerbaycan 11,5 milyon ton petrol üreterek dünyada birinci yere çıkmıştır (ABD'de o yılda 9,1 milyon ton petrol üretilmiştir) (http://www.azerbaijans.com/content_772_tr.html; erişim tarihi: 17.04.2018).

Yeraltı kaynakları bakımından çok zengin olan Azerbaycan'ın en büyük yeraltı zenginliği petroldür. Şöyle ki, ülke arazisinin %70'i petrol yönünden yüksek potansiyele sahiptir. Özellikle 1870'li yıllardan itibaren teknik yöntemlerle petrol üretimine başlayan Azerbaycan dünya petrol üretiminde uzun yıllar önemli bir yer tutmuştur. Zengin petrol kaynakları ile büyük ekonomik potansiyele sahip olan Azerbaycan, bağımsızlığını kazanmasından sonra, sahip olduğu enerji kaynakları nedeniyle, Kafkasya'nın Küveyt'i olarak adlandırılabilir (Seferov, 2005:286).

1870'li yıllarından itibaren Azerbaycan'da petrol sanayisine yabancı sermayenin hızlı akını başlamıştır.

Petrol üretiminin ikinci dönemi 1920 yılında Azerbaycan'da petrol sanayisinin millileştirilmesinden sonra başlamıştır. 1949 yılında açık denizde «Neft Daşları» yatağının arama çalışmalarının genişlenmesiyle ilgili Azerbaycan'da bir sıra yeni petrol yatakları (özellikle Gala, Buzovna-Maştağa vs.) kullanıma sokulmuş ve petrol üretimi 1941'de 23,6 milyon tona ulaşmıştır. Bu dönemde Bakü petrol üretimi SSCB'deki üretimin %76'sını oluşturmuştur.

1941 yılında Azerbaycan'da (2006 yılı hariç) maksimum miktarda - 23,5 milyon ton petrol üretilmiştir. Bu miktar tüm eski Sovyetler Birliğindeki üretimin %71.4'ünü oluşturmuştur. Bele yüksek üretim SSCB'nin İkinci Dünya Savaşındaki zaferini temin etmiş, ülke ekonomisinin birçok sorunlarının çözümünde petrolün rolünü daha artırmıştır.

Ayrıca dünyada ilk kez açık denizde petrol üretimi çalışmalarına Azerbaycan'da başlatılmış ve Hazar'ın Azerbaycan sektöründe birbiri ardınca «Gürgan-Deniz», «Pirallahı», «Çilov Adası» gibi yatakların işlenmesine başlanmıştır. 7 Kasım 1949 yılında açık denizde sahilden 40 km ve Bakü'den 90 km aralı «Neft Daşları» yatağının bulunması Azerbaycan'ın ve Hazar'ın ününü dünyada artırmıştır.

1950 yılında «Neft Daşları» yatağının kullanıma sokulması Azerbaycan'da deniz petrol sanayisinin gelişimiyle başlamış ve bu gelişme 1969'a kadar devam etmiştir. Bu dönemde deniz jeolojik arama çalışmaları hızlandırılmış, birçok petrol ve gaz yatakları kullanıma sokulmuş, denizde sondaj çalışmalarının (ayrıca arama faaliyetleri), hidroteknik petrol tesislerinin inşa tekniği ve teknolojisi, denizde petrol üretiminin altyapısı geliştirilmiştir.

Bu dönemde karada da birçok önemli yataklar bulunarak kullanıma sokulmuştur (Kürovdag, Mişovdag, Kürsenge, Garabağlı, Galmaz, Garadağ vs.). Genel olarak «Neft Daşları»nın ve diğer yatakların yoğun bir şekilde işlenmesi ve kullanımı gerçekleşmiştir. Dünya tecrübesinde ilk kez açık denizde direkler üzerinde deniz madeni inşa edilmiştir. Burada kompleks mühendis ve bilimsel teknolojik önlemlerin alınması sonucunda büyük miktarda yatırım yapılmış, metal tasarrufu yapılarak yüksek verimlilik elde edilmiş, petrolün her tonunun maliyeti aşağı düşürülmüştür.

1970'de «Hazardenizneft» Üretim Birliği (İB) tesis edilmiştir.

Bu tarihe kadar Hazar denizinde kullanılan teknik olanaklar denizde 40 metreye kadar derinlikte çalışmaya imkan vermiştir. O dönemde Hazar'ın Azerbaycan sektöründe 40 m'e dek derin alanlarda tüm petrol ve doğalgaz yataklarının hepsi tespit edilmiştir. Denizde petrol ve doğalgaz üretiminin artırılması daha büyük derinliklerde yatan petrol ve doğalgaz yataklarıyla ilgiliydi.

1970-80'li yıllarda Azerbaycan'a 75 çeşit 400 adetten fazla çok ağır yük kaldıran vinç gemileri, botu çekme gemileri, yolcu gemileri vs. getirilmiştir. Hazar'da 2500 ton gücünde «Azerbaycan» vinç gemisi çalışmaya başlamıştır. Bunun dışında başta denizin 70 metre derinliğinde yerleşen sahalarda jeolojik arama faaliyetlerini sürdürmek için «Hazar» tipli sondaj aygıtlarının, sonralar ise denizin 200 metre derinliğinde çalışmaya imkan veren «Şelf» tipli yarı dalma sondaj aygıtlarının alınması sonucunda denizin daha derin alanlarında zengin petrol ve doğalgaz yataklarının aranması fırsatı doğmuştur. Sonuçta 1960'lı yıllarda sonuyla karşılaştırıldığında sekiz yeni petrol ve doğalgaz yatağı bulunmuş, petrol kaynakları iki defa, doğalgaz kaynakları ise üç defa artırılmıştır.

1975 yılında petrol ve doğalgazın toplam miktarı 27,1 milyon tona ulaşmıştır. 1980'li yıllarda yüzen sondaj tesislerinin sayısı 11'e ulaşmıştır. Bugün Azerbaycan petrolünün esas bölümünü oluşturan, denizin 80-350 metre derinliğindeki zengin petrol yatakları bulunmuştur (Güneşli, Çırag, Azeri vd.).

1970'li yılların sonu 1980'li yılların başlarında 80-350 metre derinlikte ve bugün adları dünyaca ünlü «Azeri», «Çırag», «Kepez» ve hazırda SOCAR petrolünün yüzde 60'ından fazlasını veren «Güneşli» yatakları bulunmuştur.

20 Eylül 1994 yılında «Hazar Denizinin Azerbaycan Sektöründe «Azeri», «Çırag» ve «Güneşli» (Suyun Derin Kısmı) Yataklarının Ortak İşlenmesi ve Üretimin Pay Dağılımına Dair» ve daha sonradan «Asrın Anlaşması» adını almış anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmayı dünyanın 8 ülkesinden 11 iri petrol şirketi imzalamıştır.

17 Nisan 1999 yılında bağımsız Azerbaycan'ın tarihinde fevkalade önem arz eden başka bir olay da yaşanmıştır. Azerbaycan, Gürcistan ve Ukrayna cumhurbaşkanlarının katılımıyla ile Bakı-Supsa petrol kemeri ve Gürcistan'ın Karadeniz sahilindeki Supsa ihracat terminali kullanıma verilmiştir. «Çırag» yatağından çıkarılmış petrolün Supsa limanından dünya pazarlarına ihracına başlanmış ve ilk kez Azerbaycan petrolü kuzeye değil, batıya yönelmiştir.

Hazar'ın Azerbaycan sektöründe petrol ve doğalgaz yatakları 18 Kasım 1999'da AGİT İstanbul Zirvesi sırasında Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye cumhurbaşkanları arasında "Ham Petrolün Azerbaycan Cumhuriyeti, Gürcistan ve Türkiye Cumhuriyetinin Arazilerinde Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana İhraç Boru Hattı Vasıtasıyla Nakledilmesine" dair anlaşma imzalamışlar. Aynı zamanda Azerbaycan Cumhuriyeti, Gürcistan ve Türkiye Cumhuriyeti, Kazakistan Cumhuriyeti ve ABD bu projeyi destekleyen İstanbul Bildirgesini imzalamışlardır. Böylece Azerbaycan'ın uzun vadede ekonomik çıkarlarının sağlanması, geniş çaplı uluslararası işbirliği, bölgede barışın, istikrarın ve güvenliğin korunması yönünde önemli adım atılmıştır.

Dünyanın en büyük devletlerinin petrol şirketleriyle anlaşma imzalanması Azerbaycan halkı açısından büyük başarıydı. Anlaşma dünya devletlerinin Azerbaycan'a güvenini artırmıştır. Sonradan dünyanın en büyük ve tanınmış petrol şirketlerinin yatırımları için ortam oluşturulmuştur.

2001 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Fonu (ARDNF) tesis edilmiştir. Petrolden elde edilen gelirler bu fona toplanmaktadır. Fonun temel amacı doğal servetlerin bugünkü ve gelecek kuşaklar arasında adil bir şekilde paylaşımıdır. Diğer bir önemli husus da makro ekonomik istikrarın korunması ve yerel para piyasasının gittikçe artan döviz akınından korumaktır.

Bugün Azerbaycan'da petrol üretiminin günlük kapasitesi 24 bin tondur. Tahminlere göre 20 yıl içinde petrol ve doğalgaz üretiminden elde edilecek gelir 200 milyar dolar civarında olacaktır.

Petrol yönünden çok zengin olan Azerbaycan'da, önemli miktarda doğal gaz, alümit, kurşun, çinko, bakır, demir cevheri, barit, kobalt, arsenik, pirit, granit, krom, barit, mermer, kireç taşı, siyanit, maden tuzu ve kaya tuzu da üretilmektedir. Bunların yanı sıra ülkede az miktarda altın ve gümüş gibi değerli madenler de bulunmaktadır (Seferov, 2005:289).

Ayrıca, Kafkaslar ve Azerbaycan, tarih boyunca bölge ve dünya için önemli geçiş yollarından biri olmuştur. Tarihi ipek Yolu'nun bir bölümü Azerbaycan'dan geçerek, Batılı ülkelere ulaşırdı. 19.yüzyıldan itibaren Akdeniz, Karadeniz ve Azak Denizi'nden geçen nakliye gemileri, Volga üzerinden Hazar'a oradan da Türkistan'a aynı yoldan Avrupa ve Baltık Denizi'ne giden başta petrol olmak üzere diğer malların daha kolay ve ucuz taşınmasını sağlıyordu. Bu elverişli ortam en çok Rusya'nın iştahını kabartmaktaydı. Bu durumda gücü elinde devam ettirmek isteyen Çar Rusya'sı, bölgede nüfuz dengeleriyle sürekli ilgilenmekteydi. Ermenilerin iskan politikası bunun için kullanılmaktaydı (Yev, 2012:62).

Azerbaycan'daki bütün bu doğal kaynaklara sahip olmak isteyen emperyalist güçlerin başında Rusya ve İngiltere gelmekteydi. Menfaatleri çatışmakla birlikte, birlikte hareket eden bu iki devlet, Ermenileri silahlandırıp, kışkırtarak bütün bu zenginliklere sahip olmayı amaçlamıştır.

SONUÇ

Soykırım suçu , diğer bütün suçlardan ayrılan, toplumsal, sosyolojik, tarihi, felsefi ve siyasi pek çok çehreye sahip olan, insanlık tarihinin en yüz kızartıcı suçudur. Soykırım suçu ve bunun temellerini oluşturan sömürgeciliğin "gerçekleri" dikkate alındığında, sorunun kaynağının sahip olunmak istenen insan kaynakları, yer altı kaynakları yani kısaca ekonomik zenginlikler olduğu görülmektedir.

Roma Devleti ile başlayan, coğrafi keşiflerle devam eden sömürgecilik faaliyetleri, sanayi devrimi ile birlikte yeni kaynaklar ve yeni pazarlar arayan emperyalist ülkelerle yerini soykırımlara bırakmış ve insanlık tarihi boyunca unutulmayacak mezalimler yaşanmıştır.

Tarih boyunca soykırımlara maruz kalan, tarih sayfalarından silinmek isteyen milletlerin başında Türkler gelmektedir. Her ne kadar Ermeniler uluslararası kamuoyunda sözde Ermeni soykırımı iddialarıyla yer almaya çalışsalar da tarih doğru okunduğunda açıkça görülmektedir ki, asıl soykırımı uğrayan taraf onurlu Türk halklarıdır.

Azerbaycan Türkleri'nin uğradıkları soykırımın temel sorumlusu, emperyalist ülkeler tarafından kıskırtılan Ermenilerdir. Ermenileri bir maşa olarak kullanan emperyalist ülkelerin ulaşmaya çalıştıkları temel zenginlik, Azerbaycan petroleridir. Yani bütün bu hırsın, bütün bu zulmün temel sebebi kara altın olarak anılan petrole sahip olma isteğidir.

KAYNAKÇA

- Ahmedov, N. (2016). "Azerbaycanın Petrol İmalatı Endüstrisinde Teknolojik Gelişim Ve Verimlilik", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Afro-Avrasya Özel Sayısı-Aralık 2016, ss.528-534.
- Amanova, A. (2014). "Urmiya Bölgesi'nde Ermenilerin Türk-Müslüman Nüfusa Karşı Yaptıkları Mezalimler(1918)", 100. Yılı Münasebetiyle I. Dünya Savaşı'nda Kafkas (Doğu) Cephesi Uluslararası Sempozyumu, Erzurum, 2014,
- Aydın H. (2017). "Avrupalıların Karanlık Yüzü: Sömürgecilik", Afrika Araştırmacıları Derneği (AFAM) (<https://www.afam.org.tr/avrupalilarin-karanlik-yuzu-somurgecilik/>, erişim tarihi;12.04.2018)
- Aydoğan, M. (2011). "Avrupa Sömürgeciliği ve Soykırım, Güncel Meydan, (<http://guncelmeydan.com/pano/avrupa-somurgeciligi-ve-soykirim-metin-aydogan-t37514.html>, erişim tarihi;11.04.2018)
- Çakmak, C. Çolak F. G. ve Güneysu, G. (2014). 20. Yüzyılda Soykırım ve Etnik Temizlik, İstanbul bilgi Üniversitesi yayımları.
- Çeçen, A. Türklere yapılan Soy Kırmımlar; <http://www.kemalistyaklasim.info/index.php/makaleler/prof-dr-an-l-cecen/483-tuerklere-yapilan-soy-kirimlar>; erişim tarihi;12.04.2018
- Çoban, E. (2008). "Uluslararası Hukukta Soykırım Suçu ve Suça Zemin Hazırlayan Toplumsal Yapılar: Ruanda Örneği", Uluslararası İlişkiler, Cilt 5, Sayı 17, ss.47-72.
- Kuleyin,B. Ve Cerit, A. G. (2011). "Ham Petrolün Dünya Pazarına Ulaştırılmasında Ceyhan Termali'nin Rolü", Dokuz Eylül Üniversitesi Denizcilik Fakültesi Dergisi, Cilt:3 Sayı:2.
- Lenin, V. İ. (2000). Kapitalizmin En Yüksek Aşaması - Emperyalizm Evrensel Basım Yayın,
- Nifteliyev, İ. V. (2014). "1918-1920 Yıllarında Ermenilerin Erivan Bölgesinde Azerbaycan Türklerine Karşı Yaptıkları soykırım ve Azerbaycan'la İlgili İddiaları", Yeni Türkiye, Sayı: 60.
- Oğan, S. (2018) 31 Mart Azerbaycan Türklerine Yapılan Soykırım Günüdür, Türksam Uluslararası İlişkiler ve Stratejik Analizler Merkezi; <http://www.turksam.org.tr/analiz-detay/45-31-mart-azerbaycan-turklerine-yapilan-soykirim-gunudur>; erişim tarihi; 12.04.2018
- Uygur, E. ve Uygur, F (2013)." Fransız Sömürgecilik Tarihi Üzerine Bir Araştırma", TSA, YIL: 17; S: 3.
- Sarı, G. (2015). "1915 Tehcirinden 1992 Hocalı' ya Soykırım İddiaları Çerçevesinde Ermeni Sorunu", Güvenlik Bilimleri Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, ss.91-121.
- Seferov,R. (2005). "Azerbaycan' da Petrol Üretiminin Tarihsel Süreç İçindeki Değişimi", Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı:18, ss285-297.
- Yev, B. M. (2012). "İlk Cumhuriyet Döneminde Azerbaycan Petrolünün Ermeni Faaliyetlerindeki Rolü (1918-1920)", İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı I, <http://akademikperspektif.coyoutm/2014/07/07/zamanin-donguselliginde-somurgecilik-sosyolojisi/>, erişim tarihi 15.04.2018 <https://www.aydinlik.com.tr/kapitalizm-ve-emperyalizm-insanligi-ve-dunyayi-mahvediyor-yildirim-koc-kose-yazilari-ocak-2018>; erişim tarihi,16.04.2018 http://www.azerbaijans.com/content_772_tr.html; erişim tarihi: 17.04.2018 <https://ipfs.io/ipfs/Qme2sLfe9ZMdiuWsEtajWMDzx6B7VbjzpSC2VWhB6GoB1/wiki/S%C3%B6m%C3%BCrge.html> ; erişim tarihi 15.04.2018 <https://www.habererk.com/guney-azerbaycanda-ermeni-soykirimi-cilovluk-olayi-makale,2434.html>; erişim tarihi; 12.04.2018